

Історія виникнення, становлення і розвитку європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (далі Європейська конвенція) прийнята 4.11.1950 р. і яку Україна ратифікувала 17.07.1997 р. не з'явилася на порожньому місці.

Історія прав людини – це історія боротьби людини за справедливість та людську гідність. Хоча боротьба за реалізацію прав людини сягає давнини, першим найбільш реальним кроком до утвердження прав людини слід вважати прийняття англійської Великої хартії вільностей 1215 р., де було вказано, що «Жодна людина не буде арештована або ув'язнена, чи позбавлена майна, чи оголошена поза законом, чи вигнана інакше як за законним вироком рівного йому і за законом країни» [1].

Певне значення для становлення Європейської конвенції мав Англійський білль про права 1689 р. [2].

Значно пізніше Американська Декларація незалежності 1776 р. висловила фундаментальний принцип, на якому заснована демократична форма правління: «Ми вважаємо самоочевидною істиною, що всі люди створені рівними, що вони наділені Творцем певними невід'ємними правами, серед яких право на життя, свободу та прагнення до щастя» [3].

Коротко, але чітко були сформульовані дуже важливі права людини у четвертій поправці до Конституції Сполучених Штатів Америки [4].

Потім Французька Декларація прав людини і громадянина 26.08.1798 р. сформулювала «природні, невідчужувані і священні права людини» [5].

1941 р. президент США Ф. Рузвельт і прем'єр – міністр Великобританії У. Черчилль оприлюднили Атлантичну Хартію, в якій проголосили чотири свободи: свободу жити, свободу релігії, свободу від злиднів і свободу від страху [6].

На конференції в Сан-Франциско 26.06.1945 р. представниками 50 держав було підписано Статут ООН, який набув чинності 24.10.1945 р. [7].

У преамбулі Статуту ООН сказано: «Ми народи об'єднаних націй, сповнені рішучості позбавити прийдешні покоління від лих війни, двічі в нашому житті принесшей людству невимовне горе, і знову утвердити віру в основні права людини, в гідність і цінність людської особистості, в рівноправність чоловіків і жінок і в рівність прав великих і малих націй, і створити умови, при яких можуть дотримуватися справедливість і повага до зобов'язань, що випливають із договорів та інших джерел міжнародного права ... , вирішили об'єднати наші зусилля для досягнення цих цілей» [8].

У грудні 1948 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла розроблений Комісією ООН з прав людини історичний за своїм значенням документ – Загальну декларацію прав людини. Багато положень цієї Декларації були покладені в основу Європейської конвенції [9].

Європейська конвенція, на відміну від інших міжнародних договорів, є комплексним і складним правовим механізмом захисту прав людини, що складають власне конвенційні норми та судову практику Європейського суду.

Тому Європейський суд систематично, при розгляді справ про порушення прав і свобод людини, робить роз'яснення статей Європейської конвенції. Відбувається це шляхом підписання урядами держав – членів Ради Європи окремих протоколів, статті котрих розглядаються як додаткові статті до Європейської конвенції.

Так, перший Протокол до Європейської конвенції був підписаний у Парижі уже 20.03.1952 р., в якому були доповнені права на захист власності, освіту і вільні вибори.

Протокол № 2 Європейської конвенції про надання Європейському суду повноважень робити консультативні висновки був підписаний у Страсбурзі 6.05.1963 р.

Протокол № 4 до Європейської конвенції був підписаний у Страсбурзі 16.09.1963 р. в якому були доповнені права на заборону ув'язнення за борг, свободу пересування і заборону колективного вислання іноземців.

У протоколі № 6 до Європейської конвенції, який був прийнятий р. у Страсбурзі, у ст. 1 було вказано: смертна кара скасовується. Нікого не може бути засуджено до такого покарання або страчено. У теж час у ст. 2 цього протоколу було зазначено, що держава може передбачити у своєму законодавстві смертну кару за діяння, вчинені під час війни або неминучої загрози війни; таке покарання застосовується тільки у випадках, передбачених законом і згідно з його положеннями, Держава повинна повідомити Генерального секретаря Ради Європи про відповідні положення цього закону.

22.11.1984 р. у Страсбурзі був підписаний Протокол № 7 до Європейської конвенції в якому були передбачені процедурні гарантії, що стосуються вислання іноземців, право на оскарження в кримінальних справах, відшкодування в разі судової помилки, право не бути притягненим до суду або покараним двічі та рівноправність кожного з подружжя.

Протокол № 9 до Європейської конвенції був підписаний у Римі 06.11.1990 р., яким були уточнені деякі процедури, раніше передбачені Європейською конвенцією. Наприклад, ст. 4 цього Протоколу вказує, що юрисдикція Суду поширюється на всі справи, які стосуються тлумачення і застосування цієї Конвенції і які передаються йому на розгляд.

25.03.1992 р. у Страсбурзі був підписаний Протокол № 10 до Європейської конвенції, яким було внесено зміни до ст. 32 Європейської конвенції.

Протокол № 11 до Європейської конвенції був підписаний у Страсбурзі 11.05. 1994 р. в якому передбачено перебудову контрольного механізму, створеного Європейською конвенцією.

04.11.2000 р. у Римі був підписаний Протокол № 12 до Європейської конвенції, яким була заборонена дискримінація.

Наступний Протокол № 13 до Європейської конвенції був підписаний 3.05.2002 р. у Вільнюсі, яким була скасована смертна кара за будь - яких обставин.

13.05.2004 р. у Страсбурзі був підписаний Протокол № 14 до Європейської конвенції, яким були визначені строки повноважень і звільнення з посади суддів Європейського суду.

Черговий Протокол № 15 до Європейської конвенції був підписаний 24.06. 2013 р. Він скорочує з 6 - ти до 4 - х місяців термін на звернення зі скаргами до Європейського Суду з прав людини;

02.10. 2013 р. у Страсбурзі був підписаний Протокол № 16 до Європейської конвенції. Цей Протокол стосується лише одного питання: на його підставі вищі суди і трибунали держав - членів Ради Європи отримують можливість запитувати в Європейського суду консультативні висновки з питань інтерпретації та застосування прав, гарантованих Європейською конвенцією.

Не заперечуючи необхідність і корисність Європейської конвенції для боротьби з наявними в Україні різного роду порушеннями прав і свобод людини, необхідно наводити належний порядок в своїй країні, і починати це потрібно, перш за все, з судової системи.

Список використаних джерел

1. Еволюція уявлень про права людини в історії людства. Фундаментальні права і свободи людини, їх класифікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://vchitel.info/konspekti-urokiv/lyudina-i-svit/11-klas-lyudina-i-svit/176-evolyuciya-uyavlen-pro-prava-lyudini-v-istoriyi-lyudstva-fundamentalni-prava-i-svobodi-lyudini-yih-klasifikaciya.html>

2. Буколик В. Білль про права 1689 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://maysterni.com/publication.php?id=108319>

3. Декларация независимости Соединенных Штатов Америки 4.07.1776 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.protown.ru/information/hide/7159.html>

4. Білль про права Сполучених Штатів Америки [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://photos.state.gov/libraries/adana/30145/publications-other-lang/UKRAINIAN.pdf>

5. Французька Декларація прав людини і громадянина 26.08.1798 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<http://ru.wikisource.org/wiki>